

ATATÜRK, CUMHURİYET VE DÜNYA BARIŞI

MEHMET ALPARGU*

Atatürk, son yüzyılın yetiştirdiği ender asker ve devlet adamlarından birisidir. Onun Trablusgarp, Çanakale ve I. Dünya savaşlarındaki askerî başarıları ve Kurtuluş Savaşı'ndaki başkomutanlığı insanları o derece etkilemiştir ki, Atatürk'le ilgili yapılan çalışmaların azımsanmayacak bir kısmı Mustafa Kemal Atatürk'ün bu yönünü yani askerî tarafını anlatmaya yönelmiştir. Aslında askerî harekât yönetimi ile birlikte harp yönetimi ve genel politikanın tesbitini mükemmel bir şekilde yapan ve yaptığı planları uygulamaya sokan Atatürk gibi bir askerinin başarılarının insanların dikkatini başlangıçta bu noktaya çekmesi de şaşırtıcı değildir.¹ Gerçekleştirdiği inkılaplarla çağdaş Türkiye'nin mimarı olan Atatürk'ün bu çerçevede meydana getirdiği büyük değişime birçok yerli ve yabancı bilim adamı tarafından da vurgulanmaktadır. Ancak, Atatürk'ün az incelenmiş ve fazla değerlendirilmemiş olan yönleri de bulunmaktadır. Bunlardan birisi de Atatürk'ün barışçılığı ile dünya barışına olan katkılarıdır. Bunun yanında cumhuriyet rejimimiz de getirdiği barış ideali ile dünya barışına önemli etkilerde bulunmuştur. Türkiye'de cumhuriyet sisteminin uygulanmasıyla çeşitli dünya devletleriyle iyi ilişkiler ve olumlu bağlantılar kurulmuştur. Bu da barış ilkesi açısından olumlu bir gelişme ve ülkemiz açısından da mühim bir başarıdır.

I - ATATÜRK VE BARIŞ FİKRİ

Barış, insanların ve milletlerin bir arada, güven içinde yaşamaları için gerekli olan unsurların her zaman başında yer almıştır. Milletlerin yetiştirdiği büyük devlet adamları, liderler barışa olan düşkünlükleri ölçüsünde saygıyla anılmışlardır.² Atatürk'ün milliyetçilik kavramı ile insanlık kavramı birbirini tamamlayarak bir bütün meydana getirir. Atatürk, Türk milletinin millî şahsiyetine büyük önem vermiş ve bunun yanında da insanlık kavramı ile insanlık camiasının varlığını da hiçbir zaman gözden uzak tutmamıştır.

---

* Prof.Dr., Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkanı.

¹ Atatürk'ün askerî yönü hakkında bakınız: Suat İlhan, "Atatürk ve Askerlik", *Atatürkçü Düşünce El Kitabı*, Ankara 1995, s. 303-322.

² Genel Kurmay Başkanlığı, *Atatürkçülük*, III. Kitap, İstanbul 1984, s. 117.

Başka bir söyleyişle Atatürk, Türk milletini yüceltmekle ve onu herşeyin üstünde tutmakla beraber onu soyut bir varlık olarak ele almamış, belirli bir zemine yani insanlık camiasının içine oturtmuştur. Bu çerçevede Atatürk fikirlerini şu şekilde ortaya koymuştur: "Bugün dünya milletleri aşağı yukarı akraba olmuşlardır ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla insan mensup olduğu milletin varlığını ve saadetini düşündüğü kadar, bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını düşünmeli ve kendi milletinin saadetine ne kadar kıymet veriyorsa, bütün dünya milletlerinin saadetine hâdim olmağa elinden geldiği kadar çalışmalıdır. Çünkü dünya milletlerinin saadetine çalışmak diğer bir yoldan kendi huzur ve saadetini temine çalışmak demektir. Dünyada ve dünya milletleri arasında sükun, vuzuh ve iyi geçim olmazsa bir millet kendisi için ne yaparsa yapsın huzurdan mahrumdur.

Beşeriyetin hepsini bir vücut ve bir milleti bunun bir uzvu addetmek icap eder. Bir vücudun parmağının ucundaki acıdan diğer bütün aza müteessir olur. Dünyanın filân yerinde bir rahatsızlık varsa bana ne dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla alâkadar olmalıyız. Hâdise ne kadar uzak olursa olsun bu esastan şaşmamak lâzımdır. İşte bu düşünüş insanları milletleri ve hükümetleri hodbinlikten kurtarır. Hodbinlik şahsî olsun, millî olsun daima fena telâkki edilmelidir."³

Görüldüğü üzere Atatürk milletlerin dünya üzerinde tek başlarına yaşamadıklarını ve diğer milletlerle birlikte dostça, barış içinde yaşamanın yollarını öğrenmeleri gerektiğini vurgulamaktadır. Bu sözleriyle ilgisiz, bencil dış politika izleyen ülkeleri de ikaz etmektedir. Atatürk insanlık câmiasını bir aile olarak kabul etmiş ve Türk milletinin de bu ailenin mümtaz ve saygıdeğer bir ferdi olduğuna işaret etmiştir. Bu düşünce Türk milleti ile dünya milletleri arasındaki organik bağın güçlendirilmesine büyük katkıda bulunmuş olan ve Atatürk'ün formüleştirdiği bir düşüncedir.

II - CUMHURİYET VE BARIŞ

Atatürk, dünya barışının sağlanabilmesi için öncelikle her ülkenin kendi içinde barışı sağlamasının önemine işaret etmiştir. Atatürk iç barışa büyük ehemmiyet vermiştir. Onun iç politikadaki hedeflerinden birisi de iç barışın sağlanması ile ilgilidir. Ülke içinde barış ve birlik içinde yaşayacak Türk insanı için insan kişiliğine yakışır bir yaşama tarzının oluşturulması konusunda Atatürk büyük gayret göstermiştir. Bu da eşkiya korkusundan, ayan, eşraf

³ Enver Ziya Karal, *Atatürk'ten Düşünceler*, İstanbul 1981, s. 137-138.

baskısından uzak bir düzenin oluşturulması demektir. Atatürk'ün iç politika-
daki hedeflerinden birisi de iç güvenliğin sağlanmasıdır.⁴

Atatürk yapmış olduğu inkılâplarla ve ortaya koyduğu ilkelerle iç barışın sağlanması hususunda Cumhuriyet döneminde çok önemli adımların atılmasını sağlamıştır. Özellikle millet içinde kavgalara sebebiyet verecek unsurları, millî birlik ve beraberlik ruhu içinde sona erdiren, lâiklik anlayışı içerisinde toplumun fertlerini birbirlerinin düşüncelerini daha iyi anlar hale getiren Atatürk, hoşgörünün yollarını tam anlamıyla açık tutarak, barışçı bir ortamın oluşması ve barışçılığın gelişmesini temin etmiştir. Eğitimde, kadan haklarında, yargıda önemli inkılâpların gerçekleştiricisi olan Mustafa Kemal Atatürk "Yurtta Barış" ilkesini sadece söylenmiş bir söz olarak bırakmamış ve bu prensibi uygulamalarıyla hayata geçirmiştir. Dünya barışı da çeşitli yönlerden Atatürk'ün barışçılığından etkilenmiştir. Atatürk'ün gerçekleştirdiği emperyalizmle savaş, lâiklik ve millî devlet kurma düşüncesi özellikle yeni kurulan devletleri ve onların toplumlarını etkilemiştir.

III - ATATÜRK VE DÜNYA BARIŞI

"Dünyada Barış" Atatürk'ün çeşitli kereler ifade ettiği ve Yurtta Barış prensibi ile birlikte kullandığı bir ifadedir. Atatürk'ün bu ilkesini anlamak için onun bir yönünü daha gözden geçirmek gerekmektedir. Bu da Atatürk'ün insan sevgisidir. Atatürk'ün evrensel yönünü ortaya koyan özelliklerinden birisi de onun insanlara duyduğu sevgidir. Bunu bir örnekle ortaya koymak gerekir. Atatürk'ün savaş yetimlerine karşı ilgisi onun bu tarafını iyi bir biçimde göstermektedir. Atatürk Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin dördüncü açılış toplantısı sebebiyle yaptığı konuşmada yetim çocukların korunmaları için tedbirlerin öncelikle alınması gerektiğine işaret etmiştir. Atatürk kalpleri kazanarak devleti yönetmenin yararlı olacağına inanır, bunu da açıkça ifade ederdi. 21 Haziran 1935'te Gladys Baker'e şu demeci vermişti: "Ben diktatör değilim. Benim kuvvetim olduğunu söylüyorlar; evet, bu doğrudur. Benim isteyip de yapamayacağım hiçbir şey yoktur. Çünkü, ben zoraki ve insafsızca davranmayı bilmem. Diktatör, diğerlerini iradesine boyun eğdiren-
dir. Ben, kalpleri kırarak değil, kalpleri kazanarak hükmetmek isterim."

---

⁴ Yılmaz Altuğ, "Atatürk'ün İç ve Dış Politikası", *Harp Akademileri Atatürk Özel Bülteni*, Haziran 1981, s. 13.

Atatürk'ün diğer insanlar için de gayret gösterilmesi gerektiğini belirten cümleleri de onun insanlara olan sevgisini göstermektedir. "Bütün insanlığın varlığını kendi kişiliklerinde gören adamlar bedbahtlardır. Besbelli ki o adam, ferd olarak yok olacaktır. Herhangi bir kişinin, yaşadıkça memnun ve mutlu olması için gereken şey, kendisi için değil, kendinden sonra gelenler için çalışmaktır." Atatürk yönetiminde halka şefkatle davranılmasını düşünür ve bunu da öğütlerdi.⁵

Bu çerçeve içinde olaylar düşünüldüğü takdirde Atatürk'ün insan sevgisine dayalı olarak insanın bütün haklarına sahip çıktığını görmek mümkündür. Bunu insanlık alemi içinde de görmek isteyen Atatürk, adaletli bir politika ile insanlara yönelik barışçı bir siyasetin daima egemen olmasını istemiş ve bunun için de gayret göstermiştir. Atatürk, sadece kişilerin düşünce, ahlak ve estetik yönden gelişmesi ve yücelmesi suretiyle toplumun huzura kavuşmasının meseleyi bitirmeyeceğini, milletlerin de bu düzeye yükseltilmesinin gereği bulunduğunu ifade etmektedir. Bunun için de insanlar, kendi milletleri için neyi diliyor ve neyi haklı buluyorlar ise aynı şeyleri başka milletler için de istemelidir şeklindeki düşüncesini ortaya koyuyordu.

Atatürk'ün kabul ettiği ve benimsediği barış anlayışının tek taraflı baskıyla kabul ettirilmiş anlaşmalara tamamen zıt olduğu görülmektedir. Atatürk savaşa başlamadan önce barış için bütün imkânların denenmesi görüşündeydi. Böyle denemeleri hem Kurtuluş Savaşında, hem de ondan sonraki dönemde bizzat kendisi yapmak istemişti. Ancak düşman taraf Türkiye'nin meşru haklarını tanımak istemeyince Atatürk kuvvet kullanmak durumunda kalmıştı. 21 Şubat 1921 tarihinde yaptığı bir konuşmada bu tavrı açıkça sergilemiştir. "Harbetmemek için ne lazımsa yapacağız. Çünkü, her zaman arz edildiği üzere Büyük Millet Meclisimizin takip ettiği siyaset harp siyaseti değildir."⁶ Atatürk'ün takip ettiği politika pasifist ve teslimiyetçi bir barış politikası da değildir. Karşılıklı haklara saygılı olmayan ve bir tarafın diğer tarafı ezdiği ve isteklerini dikte ettirdiği bir barış politikasının dünya barışına yararlı olmayacağı da bir gerçektir. Atatürk'ün insanlık duygusu ve toplumları değerlendirme anlayışı da böyle dikte edilen, ezen ve istismar eden görüşleri reddetmektedir.

⁵ Genelkurmay ATESE Başkanlığı, *Evrinsel Yönüyle Atatürk*, Ankara 1981, s. 44.

⁶ Mehmet Gönlübol, "Atatürk'ün Dış Politikası Amaçlar ve İlkeler", *Atatürk Yolu*, Ankara 1987, s. 270.

Atatürk tarihî gelişmeleri çok yakından takip eden ve tarihin yararlarından biri olan gelecek için isabetli tahminleri yapma yeteğine sahip büyük bir liderdir. I. Dünya Savaşı'nın sonunda imzalanan antlaşmaların hiçbir zaman gerçek barışı sağlayamayacağını görmüş ve çözümün adaletli, karşılıklı rızaya dayanan anlaşmalardan geçtiğini konuşmalarında da ortaya koymuştur. "Versay Muahedesi Birinci Dünya Harbine sebebiyet vermiş olan âmillerden hiçbirini bertaraf edemediği gibi bilâkis bütün başlıca rakipleri arasındaki uçurumu büsbütün derinleştirmiştir. Zira, galip devletler mağluplara sulh şartlarını kabul ettirirken bu memleketlerin etnik, geopolitik ve iktisadî hususiyetlerini asla nazar-ı itibara almamışlar ve sadece husumet hislerinden mülhem bulunmuşlardır. Böylelikle bugün içinde yaşadığımız sulh devresi sadece mütareke devresinden ibaret kalmıştır."⁷ Atatürk, tarihsel seyri doğru bir şekilde izleyebilen bir devlet adamıydı. Bu yeteneği ile o, 1933'lerde Sovyetler Birliği'nin dağılabileceğini söylemiştir.

Atatürk'ün barışa verdiği önemi gösterir bir başka olay da milletlerin bağımsızlığına duyduğu saygı ve bu konuda göstermiş olduğu gayretlerdir. O, Milli Mücadele yıllarında: Biz, bu mücadeleye kendi kurtuluşumuz için olduğu kadar bütün esir Doğu milletlerinin kurtuluşu için girmiş bulunuyoruz demekle düşünce ufkunun ne kadar geniş bir boyutta olduğunu da açıkça göstermiş bulunuyorduk. Atatürk bu barışçı ve insanî yaklaşımıyla Asya'nın ve Afrika'nın esir topluluklarını da etkilemiştir. Çin basını bu konuda şöyle yazmıştı: "Atatürk, istilacıları nasıl bir ruhla ve ne gibi vasıtalarla püskürttüğünü bize göstermek yoluyla millî kurtuluşun yöntemini de göstermiştir. Onun düşünüş ve tutumunun kalplerimizde her an canlı kalacağını; millî uğraşlarımızda bize güç ve destek olacağını düşünerek avunabiliyoruz. Atatürk'ü bu bakımdan değerlendiren Türkiye'ye yakın olan ülkelerin düşünürleri de bulunmaktadır. Bunlar onun kurtardığı Türk milletinin içinden yetişmemiş olmalarına rağmen, Atatürk'ün sömürü düzenini ve emperyalizm zincirini kırmakta öncülük yaptığını ifade ederler."⁸

Atatürk, savaşı bir millî politika aleti olarak kullanmaktan vazgeçme taahhüdünün çok taraflı sözleşmesi olan Kellogg Paktı'nın 1929 Ocak ayında Türkiye tarafından tasdik edilmesi sırasında olaya heyecan ve hararetle yaklaşmıştır. Bu pakt birtakım devletlerin olaya çıkar açısından yaklaşmaları ile sonuçsuz kalmasına rağmen, bir iyi niyet gösterisi olması dolayısıyla Atatürk'ün büyük ölçüde ilgisini çekmişti.

---

⁷ Atatürk'ten Düşünceler, s. 134.

⁸ Evrensel Yönüyle Atatürk, s. 51.

IV - BARIŞIN SAĞLANMASI VE SÜRDÜRÜLMESİ

1 - Güvenlik Problemi ve İttifaklar

Atatürk barış kavramının üzerine eğilmesini, onun korunmasını ve bütün milletlerin bu konuda hazırlıklı olmasını da ister. Bu konuda Atatürk: "Barış milletleri refah ve mutluluğa erıştiren en iyi yoldur. Fakat bu kavram bir kez ele geçirilince, sürekli bir koruma ve özen ister ve her milletin ayrı ayrı hazırlığını ister" demektedir. Atatürk, fiilî düşmana karşı sürdürdüğü sızacak savaşın bitmesinden sonra, bu konuyla ilgisi olanlarla Lozan Barış Antlaşmasını imzalamıştı. Bu antlaşmadan sonra Atatürk'ün çizdiği yolun tam anlamıyla barış yolu olduğu gözleniyordu. Atatürk Üçüncü Dönem Dördüncü Toplanma Yılıni açarken yaptığı konuşmada dış politikada barış ve iyi niyet gayesinin samimiyetle takip edildiğini belirtmekte, "beynelmillel münasebetlerde dostluklara vefakâr olan ve hiçbir milletin aleyhinde bulunmayan açık ve salim meslek ve zihniyetimiz gitikçe daha iyi anlaşılmaktadır" demektedir.⁹

Atatürk dünya barışının gelişme ve korunmasından sevinç duyuyor ve kurduğu cumhuriyetin buna yardımcı olduğunu açıkca ilan ediyordu. Atatürk barışta sürekliliğe inanıyordu. 1935'lerde dünyada barışın bozulmasına yönelik olaylar ortaya çıkınca bu konudaki endişelerini 1 Kasım 1935'te T.B.M.M'ni açarken yaptığı konuşmada dile getirmişti. "Hadiseler, Türk milletine, iki önemli kuralı yeniden hatırlatıyor: Yürdümüzü ve haklarımızı savunacak güçte olmak... Barışı koruyacak milletlerarası çalışma birliğine önem vermek. Barışın bozulmuş olmasından ızdırıp duymamak mümkün değildir. Herhalde, bugünkü, ağır anlaşmazlıkların ortadan kalkması medenî insanlığın başlıca dileği olmalıdır. Bizim barış ülküsüne ne kadar bağlı olduğumuzu, bu ülkünün güvenlik altına alınmasındaki dileğimizin ne kadar esaslı olduğunu açıklamaya gerek görmüyorum. Bu konuda çalışan milletler topluluğunun, tecrübelerinden yararlanarak prensiplerini geliştirmesi ve barışı koruma gücünü artırması içten dileğimizdir."

Atatürk ittifaklara karşı değildi. Ancak bu ittifakların barışın sağlanmasına yönelik olmasına özen göstermekteydi. Ülkeler arasındaki barış anlaşmalarını iyi gelişmeler olarak değerlendiren Atatürk, dünya barışının bölgesel dostluk ve işbirliği ittifaklarıyla güçlendirilmesini savunmuştur. Balkan Antantının ortaya çıkmasında en önemli rolü Türkiye oynamış ve bu antanta

⁹ Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, I, Ankara 1981, s. 365.

sonuna kadar da sahip çıkmıştır. Türkiye ayrıca Saadabad Pakıyla da doğuda bir güvenlik ve barış ağı kurmaya gayret etmiştir. Bütün çalışmalar Atatürk tarafından büyük ölçüde teşvik edilmiştir.

2 - Barış Eğitimi

Atatürk barış duygusunun ve düşüncesinin insanlar arasında kalıcı olmasının sağlanması yönünden bu eğitime önem verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bunu ifade ederken düşüncesini şu şekilde ifade etmektedir: "Eğer devamlı barış isteniyorsa kitlelerin durumlarını iyileştirecek milletlerarası tedbirler alınmalıdır. Bütün insanlığın refahı açlık ve baskının yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları kıskançlık, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde eğitilmelidir." Bu sözlerle Atatürk barış konusundaki en etkili tedbirin eğitim olduğuna da dikkat çekmektedir.¹⁰

Atatürk'ün ölümünden sonra Avrupa II. Dünya Savaşı'nı yaşamış ve barış için insanların eğitilmeleri gereği konusunda ortak bir düşünceye ulaşılmıştır. Barış eğitimi, insanlara barışın nasıl korunacağı ve başarılı olunacağı konusunda bilgiler veren bir eğitimidir. Genellikle bu konuda görüş bildiren kişiler barışı hukuk ve ahenk kavramları ile eşit tutmaktadırlar. Atatürk bu konudaki eğitimin ön plâna çıkmadığı ve insanların barış bilincine sahip bulunmadığı hallerde barışın sadece geçici bir biçimde sağlanabileceğini ve bunun sürekliliğinin ise söz konusu olamayacağına da işaret etmektedir.

3 - Milletlerarası Kuruluşlar ve Birleşmiş Milletler

Barış politikası ve barışın korunması ile ilgili olarak Atatürk'ün önem verdiği bir nokta da milletlerarası dengesizliklerin yok edilmesidir.¹¹ Bu dengesizlikler siyasî, askerî, ekonomik, sosyal, kültürel alanda ortaya çıkmaktadır. Milletlerin süper güç ya da üstün güçler tarafından baskı altına alınmasını önlemek ve az gelişmiş ya da gelişmemiş ülkelere yeterli katkıda bulunacak milletlerarası kuruluşların olması dünya barışı ve güvenliği açısından da önemli olduğu açık bir gerçektir. Atatürk, "eğer devamlı bir barış isteniyorsa, kitlelerin vaziyetini iyileştirecek milletlerarası tedbirler alınmalıdır. İnsan toplumunun refahı açlık ve baskının yerine geçmelidir" sözleriyle günümüzün problemlerine temas etmekte ve bu konularda tedbir alınmasını isteye-

¹⁰ *Atatürkçülük I*, Ankara 1983, s. 379.

¹¹ Fahir Armaoğlu, "Atatürk'ün Dış Politika İlkeleri", *Ankara Üniversitesi Rektörlüğü, Atatürk'ün Ölümünün 50. Yılı Sempozyumu*, Ankara, s. 174.

rek, barışın sağlanması için bir mesaj sunmakta ve bir eksikliğe de parmak basmaktadır.

Atatürk, barışın korunmasının etkin tedbirlerinden birisini de bir milletlerarası teşkilat fikrinde görmüştü. Bunun içindir ki, I. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan Milletler Cemiyeti'ni daima savunmuş ve benimsemiştir. Bu teşkilat halis bir mefkureye dayanmalıdır. Bu teşkilat büyük ve kuvvetli devletlerin oyuncağı olmamalıdır. Bu teşkilat milletler arasında uyumu sağlamalıdır. Anlaşmazlıkları hak ve adalet çerçevesinde çözmelidir. Nihayet Birleşmiş Milletler saldırgan düşmanları caydırıcı bir ruh ve çalışma azmi içinde olmalıdır. 1930'lardan itibaren Avrupa'da durum kötüleştiği zaman Atatürk, Birleşmiş Milletleri problemleri çözebilecek en etkin vasıta olarak görmüştür.¹²

SONUÇ

Atatürk'ün "Yurtta Barış, Cihanda Barış" sözü Türkiye'nin iç ve dış politikasına yön veren önemli bir prensip olarak Cumhuriyet Türkiye'sinde benimsenmiş ve bu ilkenin geniş bir biçimde uygulama imkânı olmuştur. İç barışın sağlanması ve bozulmaması için gerekli tedbirleri alan Mustafa Kemal Atatürk, inkılâp ve ilkeleri ile iç barışın kökleşip toplum ve devlet hayatındaki uygulamalarda yerini almasını da sağlamıştır. Türkiye'de cumhuriyet istikrarlı bir siyasî rejimin yerleşmesini sağlamış, barış ve güvenlik devlet politikasının esasını teşkil etmiştir. "Yurtta Barış, Cihanda Barış" ilkesi, bir devlet politikası olduğu kadar, Cumhuriyetin siyasî rejiminin bir niteliği de olmuştur.¹³

Atatürk Türk milletini insanlık camiasının bir ferdi olarak kabul etmiş ve onun çağdaş dünyadan soyutlanmadan kendi haklarını koruyan bir millet olarak lâıyk olduğu yeri almasını istemiştir. Atatürk, milletlerin birbirleri ile ilgilenmeleri gerektiği ve dünyanın bir yerindeki rahatsızlığın her yerde hissedilebileceğini, bu rahatsızlıkların giderilebilmesi için insanların ortak çalışmaları gerektiğine de işaret etmiştir. Atatürk, devrinin imkânları içersinde meseleleri global bir bakış içinde ele almaya özen göstermiştir. Mustafa Kemal Atatürk'ün dünya insanlarına bakışı ise çağının bazı liderlerinde olduğu gibi çıkarıcı ve istismarcı değil, insanî ve insan sevgisi ile doludur.

¹² Armaoğlu, a.g.e., s.175-176-177.

¹³ Hamza Eroğlu, *Atatürk ve Cumhuriyet*, Ankara 1989, s. 105.

Atatürk, dünya barışı açısından bazı meseleleri de özellikle tahlil etmiş ve birtakım konularda gerekli tedbirlerin alınmasını istemiştir. Milletler arasındaki büyük ekonomik dengesizliklerin ortadan kaldırılması meselesine ağırlık veren Atatürk, ölümünden yarım yüzyıl sonra tartışılan problemleri 1935'lerde dile getirmiştir. Atatürk, komünizm, faşizm gibi ideolojilerin dünya insanlarına mutluluk ve barış getiremeyeceğini vurgulamış ve milletlerin emperyalizm savaşlarındaki haklılığa da işaret etmiştir. Birleşmiş Milletler'in varlığına ve onun fonksiyonlarının tam olarak yerine getirilmesine büyük önem veren Mustafa Kemal Atatürk, dünya barışının sağlanmasında insanların ortak hareket etmelerini de istemiştir.

